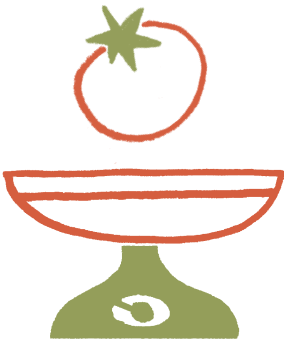

Praktische gids

Fermenteren

Marie-Claire Frédéric
Guillaume Stutin

DELTA

Inhoud

.....

INLEIDING	4
------------------------	---

1 FERMENTEREN: ZO DOE JE HET	
Waarom fermenteren?	8
Is het ingewikkeld?	14
Is het gevaarlijk?	16
Is het geschikt voor een zoutloos dieet?	18
Het materiaal	20
De grote familie van starters	24
De grondstoffen	27
Belangrijke voorzorgsmaatregelen	30
Tijd en temperatuur	33
Aan de slag!	35

2 GROENTEN	
Groenten fermenteren	38
Koreaanse kimchi	40
Zuurkool en co	42
Augurken uit Midden-Europa	45
Pittige coleslaw	47
Tsukemono van rodekool met kombu	48
Aubergines op z'n Italiaans	50
Wortelsticks met kruiden	52
Roze rapen	53
Aziatische lente-uitjes	54
Paprika met vitamines	57
Sperziebonen voor de hele winter	58
Knolselderij met gember	59
Gefermenteerde butternut met salie	60
Muraturi	63
Kerstomaatjes	64
Knoflookteentjes	65
Spinazie met citroen	66
Gepekeld paardenbloemknoppen	68

3	SAUZEN EN SMAAKMAKERS	
	Citroenen ingelegd in zout	72
	Probiotische saus met rode paprika's en knoflook	74
	Tex-mex salsa	75
	Rodepepersaus Louisiana style	76
	Grove mosterd	78
	Probiotische ketchup	81
	Ingelegde groenten	82
	Chutney van ananas en limoen	84

4	PEULVRUCHTEN EN GRANEN	
	Vloeibare zuurdesem	88
	Boekweitpannenkoekjes	90
	Marokkaanse baghrir	92
	Gefermenteerde falafel	95
	Dosas	96
	Porridge	98
	Zure ogi	100
	Tempé van koraallinzen	103

5	ZUIVEL	
	Bulgaarse yoghurt	106
	Verse cottage cheese	108
	Kefir	110
	Ricotta	112
	Gerijpte kaasjes	115
	Huisgemaakte mozzarella	116

6	BIJLAGEN	
	Problemen en oplossingen	120
	Verklarende woordenlijst	124

Inleiding

De mens is geëvolueerd met fermentatie. Toen mensen nog niet gescheiden waren van de dierenwereld, kon voedsel alleen worden verwerkt door het op te eten. Maar fermentatie begon toen al: lang voordat de mensen het vuur beheersten, lieten ze de producten van de jacht of visvangst besterven. Ze ontdekten dat voedsel in een luchtdichte kuil heel lang bewaard kon blijven. Deze wonderbaarlijk bewaard gebleven voorraden smaakten beter en reddden de bevolking van de hongerdood tijdens een slecht seizoen. Degenen die dit voedsel aten, werden minder ziek en leefden langer dan degenen die het niet aten. Dit was genoeg om dit voedsel heilig, magisch en cultureel belangrijk te maken in beschavingen over de hele wereld. Wat me fascineerde toen ik voor het eerst de wereld van fermentatie ontdekte, is de absolute universaliteit ervan, die aantoont hoe oud deze wereld is.

Ik ben niet alleen op zoek gegaan naar de geschiedenis van het fermenteren, maar ook naar levende sporen ervan in onze steeds sterielere wereld. Wat een beloning was het om methodes en recepten te vinden op alle continenten. Ik hoop dat de recepten in dit boek jou als lezer meenemen op reis, net zoals ze mij hebben laten reizen. Er bestaat een oneindige verscheidenheid aan gefermenteerd voedsel. Fermentatie kan namelijk worden toegepast op groente, vlees, vis en zuivel. De bedoeling van dit boek is om fermentatie toegankelijk te maken voor mensen die er geen enkele ervaring mee hebben. Ik heb ervoor geko-

zen om het in mijn boek alleen te hebben over groenten, granen en zuivel, omdat die het gemakkelijkst te fermenteren zijn en ook meteen goede resultaten opleveren.

Veel van de instructies zullen misschien verrassend klinken. Om te oefenen met fermentatie moet je namelijk alles vergeten wat je hebt geleerd. Ten eerste moet je van microben en schimmels* houden, die meestal gezond zijn. En bovenal moet je de tijd nemen, wat in strijd is met de eisen van de snelle wereld van vandaag. Tijd is een onmisbaar ingrediënt in het fermentatieproces. We zijn het gewend om de houdbaarheidsdatum van een voedingsmiddel te controleren, zodat we het eten voordat het bederft, maar hier is het precies andersom: we letten op de datum waarvóór het voedsel zijn volledige potentieel nog niet heeft bereikt en genieten er pas later van. Laten we de traagheid vieren, laten we fermenteren!

* Alle termen die bij de eerste vermelding gevolgd worden door een asterisk worden uitgelegd in de verklarende woordenlijst op pagina 124.

Waarom fermenteren?

Een milieuvriendelijke en economische bewaarmethode

Fermentatie wordt al sinds de prehistorie gebruikt om voedsel te bewaren. Verse melk is maar een paar dagen houdbaar, terwijl kaas maanden of zelfs jaren houdbaar is. Vers vlees en verse vis kunnen maar korte tijd worden gegeten, vooral in regio's met een warm klimaat. Salami, gerookte ham en gezouten of gedroogde vis kunnen juist veel langer worden bewaard en buiten de koelkast. Hetzelfde geldt voor vers fruit en verse groenten, die bederfelijk zijn, terwijl zuurkool en pickles* jarenlang houdbaar zijn.

Door fermentatie konden mensen reservevoorraden aanleggen om slechte tijden te overleven. Door voedsel te fermenteren voorkom je namelijk dat het gaat rotten en bederven. Daardoor kan het voedsel bijzonder lang worden bewaard, zelfs bij kamertemperatuur.

Dit is één manier om voedselverspilling tegen te gaan. Stel, je hebt te veel wortelen gekocht om meteen op te eten. Wat is er dan makkelijker dan ze in een pot met zout en water te doen en ze te laten fermenteren zodat je ze later kan serveren als een heerlijke, met vitaminen* verrijkte salade (deze verrijking vindt niet plaats als ze worden ingevroren).

De uitvinding van pasteurisatie*, het daaruit voortvloeiende inmaken* en de komst van diepvriezers maakten een einde aan de onbetwiste heerschappij van fermentatie. En dat is jammer. Fermentatie biedt namelijk verschillende (en niet de minste) voordelen, vergeleken met andere conserveringstechnieken. Je hebt er geen energie voor nodig. Er is geen warmte nodig om te steriliseren, er is geen elektriciteit nodig om een vriezer onder nul te houden en je hebt niet eens een koelkast nodig.

Pittige coleslaw

Fermentatie:

7 dagen bij kamertemperatuur, daarna tussen 15 en 25°C

Consumptie:

na 2 weken

Houdbaarheid:

1 jaar

Fermenteren op dezelfde manier:

rapen, wortelen, knolselderij, rode bieten, koolraap, koolrabi, pastinaken, rodekool, enzovoort

Voor 1 pot van 1 liter:

- 500 g wittekool
- 500 g wortelen
- 1 grannysmithappel
- 1 stengel bleekselderij
- 1 witte ui
- 1 tl karwijzaad en korianderzaadjes
- 10 g Keltisch zeezout zonder toevoegingen

1. Verwijder de kernen en beschadigde bladeren van de kool en hak de kool fijn.

2. Schil en rasp de wortelen en appel. Verwijder de draden van de bleekselderij en snijd de stengel in plakjes. Snipper de ui. Weeg de groenten af en gebruik 10 gram zout per kilo.

3. Meng groenten, specerijen en zout in een grote kom en pers met je handen het sap eruit. Laat 15 minuten staan en pers dan opnieuw.

4. Leg de groenten boven op elkaar in de pot en vergeet het sap niet toe te voegen. Druk goed aan. Het sap moet boven de groenten in de pot uitkomen. Als dit niet het geval is, voeg je een beetje water toe.

5. Sluit de pot hermetisch af. Laat fermenteren.

Proeven

In een salade, eenvoudig aangemaakt met olie of crème fraîche, of met een mayonaise bereid zonder azijn of zout.